

BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA O'QISH TEXNIKASINI RIVOJLANTIRISH (INGLIZ TILI MISOLIDA)

Quva tumani Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tasarrufidagi 56-umumiy o'rta ta'lim maktabi oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Abdinazarova Go'zalxon Valijonovna

Oliy toifali ingliz tili fani o'qituvchisi

Jaynaqova Feruzaxon Jaloliddinovna

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda o'qish metodikasi adabiy ta'lim metodikasi sifatida ish ko'rishi lozimligi, boshlang'ich sinfda o'qish adabiyot o'qitish sistematik kursiga tayyorlovchi predmet sifatida o'qitilishi, metodika bolajak boshlang'ich sinf o'qituvchisini adabiy ta'limning mazmuniga va uni o'qitishga mustaqil ongli yondasha oladigan, o'zgalarning tajribasini nafaqat o'rganib olmasdan, balki ular faoliyatining natijalarini ongli ravishda tahlil qilib, tog'ri xulosa chiqara biladigan bolishlari xususida so'z yuritiladi.*

Kalit so'zlar: *adabiy talim, adabiy tahlil va talqin, didaktik qoida, deduksiya, induksiya, metodik sistema.*

KIRISH

Hozirgi kunga qadar adabiy ta'lim o'qitish metodikasining tarkibida o'rganilib kelinayotgan edi. O'rta umumiy ta'limda adabiyot o'qitish metodikasi mustaqil fan sifatida o'z statusiga ega bo'lgani sababli boshlang'ich ta'limda ham adabiy ta'lim metodikasiga metodist olimlar metodikaning mustaqil fani sifatida qarash lozimligini ilmiy-metodik jihatdan asoslashga harakat qilmoqdalar.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ma'limki, XX asrning 2-yarmida boshlang'ich sinf metodikasida badiiy asarga estetik jihatdan yondashib san'at asari sifatida o'rganish g'oyasi ilgari surilgan bo'lsa, psixologik izlanishlar kichik yoshdagi o'quvchilarning potensial qobiliyati adabiyot dunyosini tanishtirishga boshqacha yondashish kerakligini taqozo etmoqda. Jumladan, N.N.Svetlovskaya o'quvchining mustaqil o'qish nazariyasini ishlab chiqqan bo'lsa, Ye.A.Adamov, M.S.Vasileva, V.G.Goretskiy, M.I.Omorokov, T.G.Ramzaeva va boshqalar badiiy asarning shakl va mazmunini tahlil qilish, L.A.Gorbushina, O.V.Kubasova, L.N.Mali, L.V.Nefedova va boshqalar ishlab chiqqan metodikada o'quvchilarning ijodiy ishlariga, ayrimlar esa o'qish texnikasini rivojlantirish zarurligini qayd etdilar. Shunday qilib, boshlang'ich ta'lim metodikasi metodik fan sifatida shakllanish bosqichlarini bosib otdi.

Ma'lumki, badiiy asarlarni o'qish bilan bog'liq holda shaxsni estetik tarbiyalash, ya'ni bilim berish, tarbiyalash va e'tiqodlarini shakllantirish; ya'ni maktabda o'qitiladigan predmetlar kabi bolalar adabiyoti namunalari sanat asari sifatida o'rganish vazifalari o'qish darslariga yuklatiladi.

Har bir fan o'zining o'rganish ob'ekti va predmetiga ega bo'lganidek, hozirgi kunda boshlang'ich sinflarda o'qish metodikasi adabiy ta'lim metodikasi sifatida ish ko'rishi

lozimligi g'oyasi ilgari surilmoqda. Haqiqatan ham, adabiyot o'qitish sistematik kursiga tayyorlovchi predmet sifatida o'qish metodikasi bolalar adabiyoti namunalari asosida o'z maqsad va vazifalarini belgilaydi. Shundan kelib chiqqan holda boshlang'ich sinfda o'qish darslarining o'rganish ob'yekti-o'quvchilarning adabiy ta'limni egallash jarayoni deb belgilanishi maqsadga muvofiqdir.

"Adabiy ta'lim" atamasi ozaro bog'liq bo'lgan uch jarayonni o'z ichiga oladi:

- 1) adabiy-badiiy asarlar bilan aloqa jarayonida shaxs tarbiyasi;
- 2) o'qitish, ya'ni bolalar adabiyotini maktab fanlaridan biri sifatida o'qitish;
- 3) shaxsning o'zini rivojlantirishini shakllantirish.

Metodologiyaning fan sifatida rivojlanishi bir paradigmaning boshqasi bilan bog'liqligiga asoslanib o'qitish ko'zga tashlanadi. Bunda "Nima uchun oqituvchi dars beradi?", "Nima uchun bola o'qiydi?" savollarga javoblar mos tushadi.

1-sinf o'quvchisi o'zidagi bo'shliqlarni to'ldirish, so'z san'atini o'zlashtirish maqsadlarini o'z oldiga qo'ya olmaydi. O'qituvchi bu maqsadlarni o'rta tashlab, o'quvchilarni maqsad sari yo'naltiradi. Siz nima o'qiyapsiz? O'ylang, nima uchun bu asarni o'qiyapmiz? Bu asarni hozirgi o'qish va tahlil qilish usulimiz bilan yaxshi o'zlashtira oldingizmi?

Keyinchalik o'quvchi darslar davomida kitobxon bo'lish uchun nimalarni bilish kerakligini, yaxshi kitob kitobxonda turli xil kechinmalarni (qayg'urish, tshvishlanish) yuzaga keltirishini, fikrlashga undashini, o'zining pozitsiyasini tanlash imkonini berishini bilib boradi.

MUHOKAZA VA NATIJALAR

Bundan xulosa qilish mumkinki, boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'rgatishda ko'plab qiyinchiliklar bo'lishi kerak. Ingliz tili yosh o'quvchilar uchun foydali va halokatli bo'lishi mumkin. Faoliyat qiziqarli va yosh o'quvchilar hayoti bilan bog'liq bo'lsa, foydali bo'lishi mumkin. Bu ularni ingliz tilini o'rganishga ham tayyorlaydi. Aksincha, agar faoliyat halokatli bo'lishi mumkin qiziqarli emas va yosh o'quvchilarning hayoti bilan bog'liq. Shunday qilib, bu ularning ingliz tilini o'rganishni yoqtirmasligiga olib keladi.

Ushbu bayonot bilan bir qatorda, boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'rgatish bo'yicha bir qancha tadqiqotlar o'tkazildi. Ular darsliklar, ingliz tili o'qituvchilari, ota-onalarning xabardorligi, o'quvchilarning ijtimoiy holati, o'quvchilarning qiziqishi va boshqalar. Bu hodisalardan kelib chiqqan holda, boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda ko'plab muammo va qiyinchiliklar bor, degan gap haqiqatdir. Shu sababli, echimlarni taqdim etish maktablarga ingliz tilini o'qitish jarayonlarini maktablarda haqiqiy amalga oshirishda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni hal qilishga yordam beradi. Javoblarni ingliz tili o'qituvchilari uchun treninglar o'tkazish, ota-onalarga ingliz tili asosiy ekanligini o'rgatish, o'quvchilarni jozibali o'quv materiallari bilan rag'batlantirish va boshqalar orqali olish mumkin. Boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'rgatishda ko'plab qiyinchiliklar yuzaga kelganligi sababli, bu masalalarni tahlil qilish uchun ko'proq e'tibor berish kerak. Shuning uchun bir nechta tadqiqot savollari taklif etiladi; Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishning qanday afzalliklari bor?, Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda qanday muammolar bor?, Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda qanday muammolar mavjud? Shuning uchun tadqiqotning maqsadi boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'qitishning

afzalliklari va muammolarini aniqlash va muammolarni hal qilish yo'llarini topishdir. Boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'rgatishning afzalliklari va qiyinchiliklarini muhokama qilishdan oldin, yozuvchilar chet tilini erta yoshda o'rganish yaxshiroq ekanligini tasdiqlovchi bir qancha nazariyalar va tadqiqotlarni ko'rsatadilar. "Uch yoshdan olti yoshgacha bo'lgan bolalar chet tillarini o'rganish uchun eng maqbul yoshda, chunki bolalar o'zlarining birinchi tilini o'rganishganda, ular chet tillarini o'rganish uchun xuddi shu usuldan foydalanishlari mumkin". Bundan tashqari, Kritik davr gipotezasi (CPH) chet tilini o'zlashtirishning biologik jadvali mavjudligini ta'kidlaydi, uni yanada maqbulroq qilish mumkin

Keyingi muhokama yuqorida aytib o'tilgan tadqiqotning asosiy g'oyasidir. Bu boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'rgatishning afzalliklari, muammolari va muammolarni hal qilish usullari. Ushbu g'oyalar boshlang'ich maktablarda ingliz tilini o'rgatish bo'yicha bir nechta tadqiqotlardan to'plangan.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, yosh o'quvchilar uchun ingliz tili o'qituvchilari o'z kompetensiyalari va o'qitish samaradorligini oshirish uchun o'quvchilarning odatlari, xususiyatlari va ehtiyojlarini bilishlari kerak. Qolaversa, ochiq fikrlash, so'rashga tayyorlik, o'qishga odatlanib qolish, lug'at ochishga qiziquvchanlik ularni, ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda professional qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Launder, A., "Indoneziyada ingliz tilining holati va funktsiyasi: asosiy omillarni ko'rib chiqish", Makara, Sosial Humaniora, 2008, jild. 12, yo'q. 1, 9-20-betlar. Indoneziya Respublikasi, 20-sonli qonun, 2003 yil Milliy ta'lim tizimi to'g'risida, 2003 yil.
2. Sudrajat, D., Studi tentang pelaksanaan pengajaran bahasa Inggris di SD kota Tanggarong, Cendekia, 2015, jild. 9, yo'q. 1, 13-24-betlar. Suyanto, K., yosh o'quvchilar uchun ingliz tili. Jakarta: Bumi Aksara, 2010 yil.
3. Saidov, S. (2021). Ibn al-Muqaffaning islom tarjima san'atiga qo'shgan hissasi. Sharq uyg'onishi: Innovatsion, ta'lim, tabiiy va ijtimoiy fanlar, 7(1).
4. Chuang, M., Kaohsiungdagi bolalar bog'chalarida ingliz tilini o'rgatish va o'rganish, Doktorlik dissertatsiyasi. Bielefeld universiteti: Germaniya, 2001. Kameron, L., Yosh o'quvchilarga til o'rgatish. Nyu-York: Kembrij universiteti nashriyoti, 2001.
5. Wei-pei, V., Tayvanda yosh o'quvchilarga ingliz tilini o'rgatish: o'qitish bilan bog'liq masalalar, o'qituvchilar ta'limi, o'quv materiallari va o'qituvchilarning istiqbollari, doktorlik. Dissertatsiya. Vaykato universiteti amaliy tilshunoslik kafedrasini: Tayvan,